

Міністерство освіти і науки України
Національний університет «Львівська політехніка»
Інститут права та психології
Кафедра кримінального права і процесу

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА, КРИМІНАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ ТА КРИМІНАЛІСТИКИ

(на вшанування пам'яті Ганса Гросса)

ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ
Міжнародної науково-практичної конференції

Львів, 29 січня 2016 року

Львів
Видавництво Львівської політехніки
2016

УДК 343(477+100)(063)
ББК Х628я431
А 437

*Рекомендовано до друку Вченою радою Інституту права
та психології Національного університету «Львівська
політехніка» 28 грудня 2015 року (протокол № 7)*

А 437 **Актуальні** питання кримінального права, кримінального процесу та криміналістики (на вшанування пам'яті Ганса Гросса) : зб. матеріалів Міжнар. наук.-практ. конф. (Львів, 29 січня 2016 р.). – Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2016. – 248 с.

ISBN 978-617-607-876-0

Збірник містить матеріали доповідей учасників Міжнародної науково-практичної конференції «Актуальні питання кримінального права, кримінального процесу та криміналістики (на вшанування пам'яті Ганса Гросса)».

Конференцію присвячено розв'язанню актуальних проблем кримінального права, кримінології, кримінально-виконавчого права, кримінального процесу, криміналістики та судової експертизи та пошуку шляхів удосконалення їх інститутів як в Україні, так і у зарубіжних країнах.

УДК 343(477+100)(063)
ББК Х628я431

Матеріали подано у авторській редакції.

ISBN 978-617-607-876-0

© Національний університет
“Львівська політехніка”, 2016

фактично відповідає насильницьким сексуальним діям у неприродній формі, – ст. 246; непристойні дії щодо особи, яка перебуває у психічній чи фізичній безпорадності, або яка не досягла 16 років, – ст. 247, тощо). Окрема відповідальність настає в разі заподіяння цими діяннями тяжких тілесних ушкоджень або смерті потерпілій особі (ст. 248) [10, с. 355–358]. Поряд із відповідальністю за вказані вище злочини цей Кодекс криміналізує дискримінацію людей за ознакою сексуальної орієнтації (зокрема, привселюдне збудження ненависті або дискредитуючі заяви з приводу гетеросексуальної чи гомосексуальної орієнтації інших людей, надання фінансової чи іншої матеріальної підтримки діяльності, спрямованої на дискримінацію таких осіб тощо).

Таким чином, система злочинів проти статевої свободи за кримінальним правом Франції, ФРН, Австрії, Іспанії та Голландії є достатньо широко розбудована. Вона відповідає традиціям доктрини кримінального права цих держав та забезпечує ефективну протидію проаналізованим злочинам, гарантуючи право громадян на статеву свободу на достатньо високому рівні.

Використані джерела:

1. *Кримінальне право України. Особлива частина : підруч. / Ю. В. Александров, О. О. Дудоров, В. А. Клименко та ін. ; за ред. М. І. Мельника, В. А. Клименка. – 2-ге вид., переробл. та доповн. – К. : Атіка, 2008. – 712 с.*
2. *Уголовный кодекс Франции / науч. ред. Л. В. Головки, Н. Е. Крылова : пер. с франц. и предисл. Н. Е. Крыловой. – СПб. : Изд-во «Юрид. центр Пресс», 2002. – 650 с.*
3. *Курс уголовного права. Т. 5 / под ред. Г. И. Борзенкова, В. С. Комиссарова. – М. : ИКД «Зерцало-М», 2002. – 512 с.*
4. *Горбачова І. М. Заходи безпеки в кримінальному праві (порівняльно-правовий аналіз) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.08 «Кримінальне право та кримінологія; кримінально-виконавче право» / І. М. Горбачова. – Одеса, 2008. – 20 с.*
5. *Уголовный кодекс ФРГ : пер. с нем. – М. : ИКД «Зерцало-М», 2001. – 208 с.*
6. *Уголовное право зарубежных государств. Особенная часть : учеб. пособие ; под. ред. и с предисл. И.Д. Козочкина. – М. : Издательский дом «Камерон», 2004. – 528 с.*
7. *Уголовный кодекс Австрии : пер. с нем. – М. : ИКД «Зерцало-М», 2001. – 144 с.*
8. *Уголовный кодекс Швейцарии / науч. ред., предисл. и пер. с немецкого А. В. Серебряниковой. – СПб. : Изд-во «Юрид. центр Пресс», 2002. – 350 с.*
9. *Уголовный кодекс Испании / под ред. и с предисл. Н. Ф. Кузнецовой, Ф. М. Решетникова. – М. : Изд-во «Зерцало», 1998. – 218 с.*
10. *Уголовный кодекс Голландии / науч. ред. Б. В. Волженкин : пер. с англ. И. В. Мироновой. – 2-е изд. – СПб. : Изд-во «Юрид. центр Пресс», 2001. – 510 с.*

Медицький Ігор Богданович

*доцент кафедри кримінального права Юридичного інституту
Прикарпатського національного університету ім. Василя Стефаника,
кандидат юридичних наук, доцент*

КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВІ ГАРАНТІЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЖУРНАЛІСТА: ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД

Статус журналістів та реалізація їх професійних можливостей безпосередньо пов'язані із системою державних гарантій, у тому числі й кримінально-правових. Останні усе частіше є актуальними, з огляду на криміногенну ситуацію, яка наочно засвідчує чисельні факти перешкодження професійній діяльності журналістів – шляхом фізичного і психічного впливу, тиску, переслідувань з боку службових осіб і т.д. За матеріалами Генеральної прокуратури України, у 2013 р. обліковано 52 кримінальних правопорушення по факту перешкодження законній професійній діяльності

журналістів (ст.171 КК України), у 2014 р. – 80, протягом січня – липня 2015 р. їх кількість склала 53. Звертає на себе увагу доволі низька ефективність роботи органів кримінальної юстиції. За 2013 р. лише у 10-ти із зареєстрованих кримінальних правопорушень особам вручено повідомлення про підозру та провадження по 9-ти з них направлені до суду із обвинувальним актом, протягом 2014 р. – 13/7, протягом січня – липня 2015 р. – 4/3 відповідно [2]. Останні дані Інституту масової інформації свідчать про стійкі негативні тенденції у зазначеній сфері, з початку 2015 р. зафіксовано один випадок убивства журналіста, 16 випадків побиття та нападів на журналістів, 13 випадків перешкоджання законній професійній діяльності журналістів та два випадки цензури [1].

14 травня 2015 року, із прийняттям Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо посилення гарантій законної професійної діяльності журналістів», Розділ XV КК України отримав нову назву та збільшив свій обсяг за рахунок ряду кримінально-правових норм (ст.ст. 345¹, 347¹, 348¹, 349¹). Законодавець поставив за мету привести регулювання гарантій безпеки законної професійної діяльності журналістів до європейських правових стандартів діяльності ЗМІ. Вказані делікти регламентують відповідальність за низку різновидів протиправної поведінки, переважно фізичного змісту, у відношенні до журналіста та пов'язаних з ним осіб (погрозу або насильство, знищення або пошкодження майна, посягання на життя, захоплення у якості заручника).

Поява у чинному КК України злочинів проти журналістів викликала дискусію серед науковців, значна частина яких поставилася до такого кроку законодавця доволі критично. Висловлені позиції щодо популістських мотивів доповнення КК вказаними деліктами (С.Я. Лихова), помилкової криміналізації у вигляді її надмірності; порушення системності кримінально-правових зв'язків, що призвело до диспропорції у обсягах покарання, встановленого за злочини із однаковим характером суспільної небезпеки (Є.О. Письменський).

У контексті аналізу новоприйнятих статей доцільно звернутися до зарубіжного досвіду регламентації кримінально-правової охорони діяльності журналістів по отриманню та розпорядженню інформації. Кримінальне законодавство абсолютної більшості держав континентальної Європи не виділяє окремих норм, спрямованих на захист такого різновиду професійної діяльності, як журналістика. За змістом максимально наближеною до аналізованих деліктів можна назвати хіба що ст. 538 КК Іспанії (глава V «Злочини, вчинені державними службовцями проти конституційних гарантій»), яка закріплює відповідальність за встановлення попередньої цензури, конфіскацію випуску книг чи періодичних видань, зупинення виходу в світ або поширення радіо- і телепередач, окрім випадків конфіскації, дозволених Конституцією [3, с.711].

Кардинально інша ситуація у державах пострадянського періоду (н-д, Україна, Білорусь, Росія, Молдова, Грузія, Казахстан, Таджикистан), кримінальні закони яких містять норми-заборони перешкоджання законній діяльності ЗМІ чи журналістів. Родовим об'єктом охорони виступають конституційні права та свободи людини і громадянина. Формулюючи статті, законодавець використовує просту (ч.1 ст.171 КК України, ч.1 ст.180¹ КК Молдови) або описову диспозицію (ч.1 ст.163 КК Азербайджану, ч.1 ст.154 КК Грузії та ін.), розкриваючи зміст перешкоджання як «примушування потерпілого до поширення чи відмови від поширення інформації». Іншими спільними характеристиками виступають спосіб виконання об'єктивної сторони (шляхом насильства або погрози його застосування), а також окремі із кваліфікуючих ознак (наприклад, вчинення делікту особою із використанням службового становища).

При цьому жоден із законодавців (окрім українського), не вбачає за необхідне виділяти ще і спеціальні норми відповідальності за посягання на права та інтереси вказаних потерпілих у зв'язку із здійсненням ними професійної діяльності. На жаль, ні у пояснювальній записці до законопроекту, ні у інших документах на вказуються моменти, які свідчать про підвищену суспільну небезпеку протиправної поведінки у відношенні до журналістів, та обґрунтовують доцільність появи у Розділі XV КК України нових норм, спеціальних по відношенню до ст.171 КК України.

У обґрунтування проекту Закону про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо посилення гарантій законної професійної діяльності журналістів покладено Рекомендації Комітету міністрів Ради Європи № R (96) 4 «Про захист журналістів за умов конфліктів і тиску», згідно

яких держави-члени Ради Європи зобов'язані надавати журналістам необхідні та достатні захист і допомогу, розслідувати інциденти з порушенням фізичної недоторканості журналістів та застосовувати всі необхідні засоби для притягнення до відповідальності винуватих у вказаних порушеннях осіб. Однак, як і у випадку багатьох інших міжнародних договорів та домовленостей, мова йде саме про рекомендації, які залишають можливість Україні діяти у рамках власного правового поля, опираючись на напрацювання вітчизняної кримінально-правової доктрини, дотримуючи вимог системності та продуманості. Процес криміналізації порушень свободи слова та діяльності ЗМІ не повинен становити винятку з цього правила. Додатково варто нагадати про так часто ігноровану вітчизняним законодавцем необхідність залучення до вирішення питань криміналізації кваліфікованих фахівців, чия участь безумовно сприятиме підвищенню якості кримінального закону.

Використані джерела:

1. Павликівський В.І. Принципи криміналізації порушень свободи слова та діяльності журналістів / В.І. Павликівський. // Вісник Асоціації кримінального права України. – 2015. – № 1(4). – С. 209. // [Електронний ресурс]. – Режим доступу : nauka.nlu.edu.ua/wp-content/uploads/2015/07/4_12.pdf – Заголовок з екрана.
2. Статистична інформація Генеральної прокуратури України. // [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.gr.gov.ua/ua/stat.html – Заголовок з екрана.
3. Хавронюк М.І. Кримінальне законодавство України та інших держав континентальної Європи: порівняльний аналіз, проблеми гармонізації. Монографія / М.І. Хавронюк. – К. : Юрисконсульт, 2006. – 1048 с.

Мельник Петро Васильович

завідувач кафедри кримінального права і процесу Івано-Франківського університету права імені Короля Данила Галицького, кандидат юридичних наук, доцент

ПИТАННЯ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ ПРОТИ ДОВКІЛЛЯ (ПРОЕКТ ЗАКОНУ УКРАЇНИ «ПРО ВНЕСЕННЯ ЗМІН ДО ДЕЯКИХ ЗАКОНОДАВЧИХ АКТІВ УКРАЇНИ ЩОДО ЗАПРОВАДЖЕННЯ КРИМІНАЛЬНИХ ПРОСТУПКІВ» (РЕЄСТРАЦІЙНИЙ № 2897))

19.05.2015р. у Верховній Раді України зареєстровано за № 2897 проект Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо запровадження кримінальних проступків» [1]. Постановою Верховної Ради України № 677-VIII від 15.09.2015 р. він включений до порядку денного третьої сесії Верховної Ради України восьмого скликання.

Даним законопроектом Особливу частину Кримінального кодексу України поділено на дві Книги: Книга 1 «Злочини» і Книга 2 «Кримінальні проступки». Що стосується кримінальних правопорушень проти довкілля, то у розділ VIII (Злочини проти довкілля) Книги 1 включено 19 складів злочинів і така ж кількість кримінальних проступків у розділі VI Книги 2.

Зокрема злочини проти довкілля закріплені у ст. 236 (Порушення правил екологічної безпеки), ст. 237 (Невжиття заходів щодо ліквідації наслідків екологічного забруднення), ст. 238 (Приховування або перекручення відомостей про екологічний стан або захворюваність населення), ст. 239 (Забруднення або псування земель), ст. 239-1 (Незаконне заволодіння ґрунтовим покривом (поверхневим шаром) земель), ст. 239-2 (Незаконне заволодіння землями водного фонду в особливо великих розмірах), ст. 240 (Порушення правил використання над), ст. 241 (Забруднення атмосферного повітря), ст. 242 (Порушення правил охорони вод), ст. 243 (Забруднення моря), ст. 244 (Порушення законодавства про континентальний шельф України), ст. 245 (Знищення або пошкодження об'єктів